

Oponentský posudek
bakalářské diplomové práce RNDr.Lenky Janyšové
Wernischáž

Bakalářská práce Lenky Janyšové vychází z reflexe vzniku a uvádění inscenované koláže veršů a krátkých prozaických textů Ivana Wernische, kterou vytvořila spolu se studenty (současnými i bývalými) gymnázia z Ústí nad Orlicí, sdruženými zde v DS Veselé zrcadlo. Šlo v mnohém o úspěšnou inscenaci: studenti si na ní pro sebe objevili básníka Ivana Wernische, tvořivě rozvinuli impulsy, které si v jeho tvorbě odkryli, fungovala spolupráce jak mezi studenty samými, tak mezi nimi a pedagožkou. Lenka Janyšová, jakožto pedagožka a režisérka souboru, si zde objevila a vyzkoušela pro ni nový způsob práce na jevištním tvaru, kdy se vycházelo nikoli z předpřipraveného textu (či scénáře), ale z prostřednictvím různých cvičení kreativně rozvíjených a varírovaných krátkých nedramatických textů a tento materiál byl pak teprve tříděn a komponován do tvaru inscenace (dále při reprízování dotvářené a přetvářené). Inscenace byla také divácky dobře přijata a ohodnocena odbornými porotami amatérských divadelních festivalů a postupových přehlídek.

Sám jsem inscenaci viděl na vrcholné přehlídce českého amatérského divadla Jiráskův Hronov 2016 a účastnil se jejího rozboru – byla oceněna na originální tvořivost, interpretační nasazení a technická vybavenost členů souboru, některé výtky směřovaly k možnému znejasňování rámce inscenace (především pokud jde o postavu návštěvníka „Wernischáže“ a jeho způsob pohybu v prostoru inscenace) a k míře herecké stylizace. Pro mne osobně šlo o velmi sympatické, generačně zabarvené jevištní spolutvoření s básníkem, o snahu se ho vlastním tvůrčím aktem dotýkat, rozvíjet ho a pokoušet se ho tak, po svém, chápat. I se všemi možnými nepřesnostmi a nedotaženostmi. Ale s o to větším nasazením.

Lenku Janyšovou znám už léta a mohu sledovat její kroky směrem k divadlu (v poslední době např. respektuhodná režie úpravy Stroupežnického hry Naši Naši furianti) a k dramatické výchově. Právě Wernischáž silně – a pro ni objektivně - propojila divadelní a dramatickovýchovné postupy a Janyšová využila psaní diplomové práce k tomu, aby si tento fakt co nejpodrobněji reflektovala.

Práce má rozsah 50 stran vlastního textu, mimo to je vybavena odpovídajícími formálními částmi v úvodu, obsahem, seznamem použité literatury, citace jsou značeny kurzivou s odkazem na citované dílo v závorce za citací. Je vybavena textovými a obrazovými přílohami a také pěti videozáznamy různých verzí inscenace. Text je stylisticky i gramaticky na velmi dobré úrovni (několik chyb lze vidět jen jako dílčí překlepy – např. „rozpaky neodradili“ na s. 50).

V Úvodu nás Janyšová stručně seznamuje se základními východisky a obsahem písemné práce, i s tím, jak sám fakt jejího psaní ovlivnil spolupráci se souborem: „Díky této bakalářské práci jsem se snažila celý inscenační proces více než kdy jindy velmi pečlivě mapovat, pozorně naslouchat skupině a své myšlenky lépe systematizovat. Více jsem se soustředila na metodiku, což považuji za velmi cennou zkušenost pro svoji další práci.“ (s.1).

Pozoruhodná je druhá kapitola Informace o vzniku dramatické výchovy na gymnáziu (v Ústí nad Orlicí), v níž se dozvídáme nejprve o vzniku dramatického kroužku (už před více než dvaceti lety) a pak i výuky dramatické výchovy pod vedením Lenky Janyšové, jinak učitelky matematiky a chemie na této škole. Vidíme, jaký je Janyšová „tahoun“, který ovšem stále základní zásluhy na vykonané práci přikládá studentům (píše: „Studenti mi umožnili“ apod.) Důležité také z pohledu tématu této bakalářské práce je, že všechny divadelní aktivity dosud odvíjela od předem připraveného textu (scénáře). V posledních pěti letech je však při vyučování nepovinné Dramatické výchovy stavěna ve změněných okolnostech před nové možnosti, úkoly a výzvy. Včetně potřeby se dále v tomto oboru vzdělávat.

Tak při práci na přednesových vystoupeních s jednou skupinou pro sebe i studenty objevila texty Ivana Wernische.

Dále nám podává velmi detailní Informace o skupině, s níž na inscenaci veršů pracovala: nejprve charakteristiku celé skupiny a pak podrobné charakteristiky jednotlivých jejích členů (osobnostní, sociální, talentová specifika, to vše i z hlediska jejich vývoje v průběhu navštěvování kroužku DV). Odráží se v nich její profesionální zkušenost, erudovanost i lidský rozměr.

Čtvrtá kapitola nese název Pedagogické cíle a časový plán inscenačního procesu. Osobnostně-sociální, dramatické a literárněvýchovné, jak tyto cíle rozčleňuje, jsou dle mého soudu stanoveny adekvátně věku a zkušenostem skupiny. Pokud jde o časový plán práce, jsou etapy práce uváděny jen ze zpětného pohledu, v minulém čase, a výchozí rozvržení plánu práce chybí. Není zde tedy možné konfrontovat záměry s realitou (zpřesnění těchto informací nalézám až v samotném Závěru).

V části O Ivanu Wernischovi se jí daří neztrácet čas a prostor zbytečnými, snadno dohledatelnými informacemi, a zabývá se až konkrétními sbírkami, z nichž při práci na recitačních vystoupeních, posléze na scénickém tvaru, čerpali. Při analyzování stylu a témat básnických textů se opírá o odbornou literaturu (Šrajbová, Záhora). Vybírá si podstatné pasáže, které pomáhají pojmenovat tematické i tvarové souvislosti Wernischovy tvorby a otevírají tak cestu k jejich scénickému uchopování. Na s.14 píše: „mnohoznačnost a košatost Wernischova rozvinutého

básnického světa nás přitahovala. A taky to, o čem chce mluvit, je ukryto v několika patrech a záleží na každém z nás, kam se až dostaneme. Navíc je jeho poezie natolik obrazná, že si nás získala, a proto jsme ji zkusili převést do divadelní podoby.“ Ze základních rysů jeho tvorby se opřeli zejména o mystifikaci, absurdnost, snovost, rozmanitost, různorodost, hravost a jeho způsob imaginace (s.15-16).

Materiálově nejzajímavější je z mého pohledu část o Zkoumání textů Ivana Wernische. Je jedním ze dvou jader celé práce. Jedním je tedy – po prvotním prvním seznámení s texty, které mělo směřovat k sólové recitaci – období zkoumání autora a vybraných textů pomocí nejrůznějších etud a kreativních cvičení, které vedlo k různým scénickým experimentálním verzím jednotlivých textů. Janyšová nám zde nejprve podává Ukázkou struktury lekcí a pak hned přechází k Experimentování s texty I. Wernische. Nejprve při společných činnostech, pak po skupinách, které pracovaly na vybraných textech. Šlo o šest skupin a Janyšová nám podrobně popisuje postup práce v každé z nich – s využitím analýz, sbírání informací, improvizací, cvičení, vytváření variant a variací, reagování na návrhy ostatních (protože samostatná práce ve skupinách byla vždy společně prezentována a reflektována, což je velmi důležité) atd. Součástí byla i schopnost reagovat na to, co vzniká náhodou (např. neplánovaná redukce interpretů Bedřichů). Tyto části jsou podrobně zpracovány, obsahují konkrétní ukázky práce s texty, jsou přehledné, čtivě zpracované.

Druhým jádrem práce je podle mne část věnovaná následnému komponování divadelního představení z předpřipraveného materiálu (poprvé byly jednotlivá čísla uvedena jen jako literárně scénické pásmo bez ambice jednotné vnitřní prokomponovanosti). Janyšová uvádí, jak jeden ze studentů pak spontánně řekl, že by to mohla být Werniscház – a tím byl určen základní kompoziční klíč budoucí inscenace. Dále je v textu reflektována cesta průběžné práce na celkové kompozici (řešení nových dramaturgických, režijních a hereckých úkolů) – a jak se ukázalo, v podstatě šlo vždy o kompozici jednotlivých představení, neboť tvar inscenace byl stále upravován. Byly k tomu dva základní důvody: neustálá nutnost zpřesňování tvaru vzhledem k jeho co nejpřehlednější divácké recepci (zpřesňování na základě diváckých reflexí) a nutnost měnit tvar podle členů kroužku, kteří právě mohli v daném termínu hrát. Janyšová znovu vše podrobně dokumentuje a zdůvodňuje (ale musím se přiznat, že jako čtenář jsem se začal - po všech těch faktech - v jednotlivých verzích už trochu ztrácet).

V Závěru Lenka Janyšová stručně práci rekapituluje a odnáší si impulsy do další práce: „Díky Ivanu Wernischovi a jeho bohaté tvorbě jsem se dostala ke zkoumání textů z jiného úhlu

pohledu, než jsem byla dosud zvyklá. Získala jsem tím velkou inspiraci i pro můj další rozvoj.“
Možná by bylo zajímavé pokusit se tyto impulsy pro budoucnost ještě konkrétněji specifikovat.

Pokud jde o použitou literaturu, doporučoval bych pro studovanou problematiku nahlédnout i do studií, zpracovávajících autorské postupy studiových divadel, např. Josef Kovalčuk: Autorské divadlo 70. let (studie, 1982); Od tématu ke scénáři (studie, 1985); Téma: Autorské divadlo (souborné vydání studií, 2009).

Tedy otázky k obhajobě:

Můžete se pokusit pojmenovat hlavní výhody a nevýhody práce s předem připraveným textem a naopak „od tématu ke scénáři“ vzhledem k vaší vlastní práci?

V čem tedy konkrétně ovlivní zkušenost s tvorbou inscenace Wernischáží Vaši další práci v DV a DS?

Doporučuji práci k obhajobě s hodnocením A 92.

V Praze, 27.8.2017

doc. Mgr. Aleš Bergman, Ph.D.